

איש יהודי דף מקורות

איתי גוברין יהודאין כו' - וסיפיה דקרא לאלהך לא פלחין.

4. רש"י על עין יעקב מגילה יב

ואית דגרסי כעדי רבה בר בר חנה שהוא מוכתר בנימוסו שהיו קורין בר בר משום יקרות כעדי כמו כהדי כמו עזא אמרה הדה אמרה. ואינו מפי מורי.

5. מסורת הש"ס מגילה יב

*[בע"י איתא תוספת יש ספרים דגרסי איש יהודי היה בשושן הבירה וגו' אמר רב נחמן מוכתר בנימוסו היה פי' שמות נאים והגונים כדדריש שכולם על שמו נקראים וי"ס דגרסי קרי ליה יהודי וקרי ליה ימיני יהודי אלמא מיהודה קאתי ימיני אלמא מבנימין קאתי אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו היה ולא נהירא דמה ענין זה לזה ומיהו יש ליישבו מוכתר בנימוסו מוכתר בשמות נאים ובמעשים נאים ובטכסיסי מלכות ולכך קורהו על שם יהודה שהיה חשוב מכל השבטים ויצאו ממנו מלכים]

**[בע"י גריס רבה בר רב הונא ורבה בר בר חנה משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרו אביו מבנימין וכו' וע"ש בפרש"י ובערוך ערך נמס ב כתב בזה"ל מרדכי מוכתר בנימוסו היה כעדי פירוש מצוין בדתי התורה כעדי שהיה ידוע בדורו וזהיר במצות וכו' ע"ש]

6. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מג עמוד ב

ת"ר: לזה עליו מן העובד כוכבים, כיון שעשה לו עובד כוכבים נמוסו - יצא לחירות. מאי נמוסו? אמר רב הונא בר יהודה: נשקי.

רש"י שם

יצא לחירות - דהויא כמכירה וקנסוהו רבנן. נשקי - חותם וסי' עבדות שתולין לעבדים בצואריהם.

7. יערות דבש הלק ב דרוש ב

ואמרו בגמרא דגיטין [דף מד ב] המוכר עבדו לנכרי, בזמן שעשה לו נימוסו וכו', ואמרינן מה נימוסו, נשקא, פירש"י חותם שקושר אדון בעבדו לאות שהוא שלו, וכן הוא אנחנו עבדי ה', וחותם שקושר אדון כל הארץ בנו לאות כי אנחנו עבדיו, הוא תפילין וציצית, הם החותם של מרן דבשמיא, והם נימוסו שלנו שיש לנו מקב"ה, ואין ראוי לילך בלתי חותם הלזה, כי הם לאות כי אנחנו עבדי דקב"ה, ולכך יהודה לא מש מהם

1. אסתר ב ה

איש יהודי הנה בשושן הבירה ושמו קרְגְלִי בן יָאִיר בן־שמעי בן־קיש איש ימיני:

2. רש"י אסתר ב ה

(ה) איש יהודי - על שגלה עם גלות יהודה כל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגוים ואפילו משבט אחר הם: איש ימיני - מבנימין היה כך פשוטו, ורבותינו דרשו מה שדרשו:

3. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב ב

איש יהודי היה בשושן הבירה וגו'... איש ימיני. מאי קאמר? אי ליחוסא קאתי - ליחסיה ואזיל עד בנימין! אלא מאי שנה הני? תנא: כולן על שמו נקראו; בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע אל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו. קרי ליה יהודי - אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני - אלמא מבנימין קאתי! - *אמר רב נחמן: מרדכי מוכתר בנימוסו היה. **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי: אביו מבנימין ואמו מיהודה. ורבנן אמרי: משפחות מתגרות זו בזו, משפחת יהודה אומרת: אנא גרים דמתיליד מרדכי, דלא קטליה דוד לשמעיה בן גרא. ומשפחת בנימין אמרה: מינאי קאתי. רבא אמר: כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא: ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי - דלא קטליה דוד לשמעיה, דאיתיליד מיניה מרדכי, דמיקני ביה המן. ומה שילם לי ימיני - דלא קטליה שאול לאגג, דאיתיליד מיניה המן, דמצער לישראל. רבי יוחנן אמר: לעולם מבנימין קאתי, ואמאי קרי ליה יהודי - על שום שכפר בעבודה זרה. שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, כדכתיב איתי גברין יהודאין וגו'.

רש"י שם

מוכתר בנימוסו היה - בשמות נאין, נימוס - שם בלשון יון, (נערי) [כעדי] לא גרסינן, אלא הכי גרסינן: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי כו'.

דלא קטליה דוד לשמעיה - שהיה חייב מיתה.

לאידך גיסא - לצעקה ולא לשבח: איש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הצער הזה.

אף שהלך בדרך - ויט הדרך אל הקדשה אשר
בעיניו - היה תמיד אתו תפילין וציצית, וזהו
מאמר תמר [שמות לח - י"ח] חותמך ופתילך
חתן לי לערבון, ודרשינן [עין פס"ז שם] חותם,
זה תפילין, ופתילך, זהו ציצית, כי זה יהיה לה
לאות שלא נבעלה לנכרי ח"ו, וגם היה מן
השמים, כי אילו היתה ח"ו בעילת איסור
בקדשה, לא היה מזדמן ליהודה בלובשו תפילין
וציצית, והיו מגינים עליו בשמירה שלא יבא
לידי קלקול עבירה כלל, וכן היה באמת, כי מזה
ציץ ציץ פרח הקודש מלכות בית דוד, אשר
חותם ה' עליהם:

וכן בשושן, כל העם ישראלים היו מתנכרים
בשוק מבלי להכירם בארמון המלך היותם בני
גולים וישראלים, ומכ"ש בלכתם לסעודה, שתו
פקו פליה, לא היו לובשים תפילין וטלית של
ציצית, לבל יכירו שהם יהודים, והיו מסתירים
פאר ונזר קודש ה' עליהם, המורים על יחוד ה',
ובביתם בהצנע היו לובשים, אבל לא להלוך
ברהובות קריה לעיני עמים ושרים, ונימוסו של
אדון כל הארץ עלינו - כי אנחנו עבדיו - הסירו,
ולא כן מרדכי, בחוץ וברחוב לעיני כל, חותם ה'
ונימוסו בתפילין וציצית היה על ראשו לקדש
שם שמים ברבים כמו יהודה, ולהודיע יחודו
הקדוש, ולכך בכל שושן הבירה היה ניכר שהוא
יהודי, כי נימוסו של הקדוש ברוך הוא עליו:

וזהו מאמר חז"ל בלשון מבואר ומתוק, מרדכי
מוכתר בנימוסו, כי היה מוכתר בתפילין וציצית,
שהם נימוסו של הקדוש ברוך הוא, והלך בהם
ברבים לשם ולתפארת בכתר מלכות מלכו של
עולם בראשו, ולכך נקרא איש יהודי היה בשושן
הבירה, כי ברבים היה ניכר שהוא יהודי ושם
דמרא עלמא עליו, ולכך נקרא יהודי, כי עשה
מעשה יהודה לקדש שם שמים ברבים, וגם
יהודה היו לו תמיד חותמו ופתילו כנ"ל, ולזה
נתכוון המדרש וגמרא, יחודי, כי בזה שהיה
מוכתר בנימוסו, היה מעיד על יחודו של עולם
כנודע, כי תפילין וציצית הם המעידים ביחודו
של עולם, ולכך נקרא יהודי ויחודי, ולא כן
ישראל שבעו"ה סרו עדים מעל ראשם, ולכך
אחר כך כשחזרו בתשובה, נאמר ליהודים היתה
אורה ויקר, ודרשינן [מגילה טז ב] זהו תפילין,
כי מתחלה לא היה להם היקר הזה, כי על ידי
תפילין בא יקר הזה להכריזו הבו יקרא כנ"ל,
ולכך אחר כך חזרו בתשובה לתפילין, וזהו

מבואר, וממנו ילמדו כולם לעשות כזה, ואשרי
שזוכה למצוות הללו בשלימות, כי רבה היא.
לאביהם בשמים:

8. הערוך ערך נניס

מרדכי מוכתר בנימוסו הוה כעדי פי' מצויין בדתי
כל התורה היה כעדי שהיה ידוע בדורו וזהיר
במצות ורבה בר רב הונא עדיף מיניה בענותנות
דהא אמר רבא ג' מילי בעי מן שמיא חכמתיה
דרב הונא וכו' ועותריה דרב חסדא יהבו ליה
ענותנותיה דרבה בר רב הונא לא יהבו ליה
(א"ב פי' בל' יוני חוק ומשפט):

9. מנהר"ן היות ניסכת מגילה דף יב עמוד ב
ואולם האיר ה' עיני וראיתי ברש"י בע"י שכ'
ואית דגרסי כעדי רבב"ח שהיו קורין בר בר
משום יקרות וכו' מהרש"א שם לפ"ז קאי רבב"ח
על מוכתר בנימוסו שהיה מוכתר בנימוסו
כרבב"ח ע"ש והנה גי' הערוך היתה מוכתר
בנימוסו כעדי ורבה בר רב הונא כגי' העין
יעקב והיינו שהיה מפואר כאיש כעדי שהיה
מצויין בדורו וכמו רבה בר ר' הונא וכו' הערוך
דמפ"ז נקט הש"ס הנהו תרתי דאע"פ שהיה
כעדי מצויין בדורו בכ"ז רבה בר רב הונא עדיף
מיני' וזה אמת ובל"ז דברי הערוך פה כחלום בלי
פתרון:

10. תשובות הגאונים - מוסאפיה סימן יז

לרב שרירא. ששאלת מהו פירוש שאמרו (מגילה
יב ב) אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו הוה
בעדי דרבה בר רב הונא ורבה בר רב הונא עדיף
מיניה. רבה בר רב הונא היה קשור בעדי של
תורה ושל יראת חטא. והיה חביב ביותר בשביל
ענוה שהיתה בו. (מ"ק כז א) והיה מרדכי
בנימוסו קשור לו כתר ועדי בנימוסו של דת
יהודית וענותנות דרבה בר רב הונא עדיפא
ממרדכי.